

Asia: VN/16561/2024

Toimenpiteitä lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi - työryhmän muistio

Palautteen antajan palaute

2.1 Vahvistetaan väestöpolitiikan ja syntyvyyden koordinaatiota sekä tietopohjaa

Lapsettomien yhdistys Simpukka kannattaa Hedelmällisyyden ja lisääntymisterveyden HELI-keskuksen tai -verkoston perustamista ja sen toiminnan käynnistämistä. Ehdottoman tärkeää on, että myös järjestöjen erityisosaaminen ja järjestöjen tuottama tutkimus- ja kokemustieto huomioidaan verkoston toiminnassa ja järjestöt otetaan mukaan tähän verkostoon.

Lapsettomien yhdistys Simpukka on tahattomasti lapsettomien yhteisö ja Suomen ainoa tahattoman lapsettomuuden ja lahjasoluilla lapsiperheellistymisen asiantuntijaorganisaatio. Lapsettomien yhdistys Simpukka puhuu kaikkien niiden puolesta, jotka todella lapsia toivovat ja ovat valmiita tekemään kaikkensa lapsia saadakseen.

Lapsettomien yhdistys Simpukan Helminauha-toiminta on tuottanut tietoa ja tukea lahjasoluhoidojen avulla lasta toivoville ja lapsen saaneille perheille sekä lahjasolustaustaisille henkilöille vuodesta 2019 lähtien. Tämä toiminta päättyy vuoden 2025 lopussa sosiaali- ja terveystieteiden järjestöihin kohdistuvien leikkausten vuoksi.

Helminauha on keskittynyt Suomen ainoana toimijana lahjasoluilla lapsiperheellistymisen erityiskysymyksiin ja lahjasolustaustaisten henkilöiden tiedon ja tuen tarpeisiin. Lahjasoluhoidot ovat kasvava lapsiperheellistymisen tapa, ja lahjasoluhoidoilla syntyvien lasten määrä kasvaa joka vuosi (vuonna 2022 718 lasta, THL). Vuonna 2026 ensimmäiset hedelmöityshoitolaian aikana alkunsa saaneet henkilöt tulevat täysi-ikäisiksi ja voivat näin ollen selvittää sukusolulahjoittajan henkilöllisyyden Valviran Luoteri-rekisteristä. Kansainvälisissä tutkimuksissa on kiistattomasti osoitettu, että lahjasolustaustaiset henkilöt tarvitsevat tietoa ja tukea, kokemuksen validointia sekä psykoedukaatiota lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämisen prosessin eri vaiheissa.

Simpukka esittää, että lahjasolutaustaisten tiedon ja tuen koordinoituvastuu olisi osa HELI-verkoston työtä.

Myös kansallisen väestöpoliittisen strategian laatiminen on ehdottoman kannatettavaa. Strategian laatiminen tulee aloittaa viivytyksettä. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää Ranskaa, jossa on valmisteltu kansallista strategiaa syntyvyyden nostamiseksi jo useiden vuosien ajan. Sen keskeiset toimenpiteet liittyvät alhaisen hedelmällisyyden ja hedelmättömyyden varhaisen seulonnan ja diagnostisoinnin parantamiseen, hedelmällisyystietoisuuden vahvistamiseen, laaja-alaisen hedelmällisyys- ja lisääntymisterveyteen liittyvän tutkimustiedon tuottamiseen ja ammattilaisten kouluttamiseen.

2.2 Kuullaan nuorten näkemyksiä ja vahvistetaan yhteiskunnallista ymmärrystä syntyvyyskehityksestä ja lapsitoiveiden tukemisesta

Nuorten näkemysten kuuleminen ja huomioon ottaminen väestöpoliittisessa keskustelussa on ehdottoman tärkeää ja kannatettavaa. Samalla kuitenkin halumme muistuttaa, että tärkeää olisi kiinnittää huomiota myös nyt hedelmällisessä iässä oleviin ja heidän lapsitoiveidensa tukemiseen kaikin mahdollisin keinoin. Tahaton lapsettomuus koskettaa joka viidettä suomalaista, mikä on lukuna arvioitu olevan noin 300 000.

3.1 Lisätään nuorten ja nuorten aikuisten hedelmällisyystietoisuutta

Kuten Valtioneuvoston muistiossa todetaan, lapsitoive on siirtynyt entistä myöhemmälle iälle, ja ensisynnyttäjien keski-ikä on noussut. Tämä on johtanut hedelmöityshoitojen tarpeen merkittävään kasvuun. Simpukan saamissa yhteydenotoissa näkyy toistuvasti hedelmällisessä iässä olevien epärealistiset käsitykset oman hedelmällisyytensä tilanteesta sekä epärealistiset odotukset hedelmöityshoitojen mahdollisuuksista. Moni ajattelee voivansa lykätä lapsitoivetta myöhemmäksi, koska he ajattelevat, että lapsen voi saada viimeistään hedelmöityshoitojen avulla.

Valitettavasti hedelmöityshoidotkaan eivät ole varma keino lapsen saamiseksi. THL:n Terve Suomi - tutkimuksen (2024) mukaan vain noin puolet hedelmöityshoidoissa käyneistä saa hoitojen avulla lapsen. Lisäksi hedelmöityshoitojen mahdollisuuksiin luottaessaan nuoret aikuiset eivät tiedosta sitä, miten tahaton lapsettomuus ja lapsettomuushoidot kuormittavat kehoa, mieltä ja taloutta. Useimpiin lapsettomuushoitoihin liittyy fyysisesti raskaita toimenpiteitä. Hoitoihin osallistuneet arvioivat henkisen taakan kuitenkin jopa fyysistä kuormitusta raskaammaksi. Tahaton lapsettomuus on yksi aikuisiän suurimmista kriiseistä, joka vaikuttaa lähisuhteisiin, työssäjaksamiseen ja ihmisen mahdollisuuksiin suunnitella tulevaisuuttaan.

Hedelmällisyystietoisuuden lisääminen on tärkeä ja kustannustehokas keino vaikuttaa tähän ajatusmaailmaan. Tieto ja ymmärrys omasta hedelmällisyydestä auttavat tekemään valintoja oikea-aikaisesti ja luotettavaan tietoon perustuen. On tärkeää, että nuorilla on tarvittava tieto valmiina. Hedelmällisyysneuvonta, joka sisältää neuvontaa monimuotoisista lapsiperheellistymisen tavoista, tulee saada osaksi koulujen terveystiedon opetusta.

Hedelmällisyystiedon tarjoamiseen kouluissa on tarjolla jo täysin valmis, tutkittuun tietoon pohjautuva ja kohderyhmällä laajasti testattu vaikuttava työkalu, web-pohjainen hedelmällisyystietopeli FActs!. <https://myfacts.eu/fi/game-finnish/>. Osa opettajista on jo Suomessa ottanut pelin jo käyttöönsä opetustyössään. Palaute opettajilta pelin käytettävyydestä on ollut erinomaista. Tiedon tuottaminen hedelmällisyysterveydestä pelin avulla on ollut nuorille mielekästä ja siksi vaikuttavaa. Tällaista työkalua on toivottu opettajien keskuudessa jo pitkään.

FActs!-peli on suunnattu 15–18-vuotiaille. Pelaaminen ei vaadi sovelluksen asentamista vaan se toimii selaimessa. Pelin on kehittänyt eurooppalaisten lapsettomuusjärjestöjen kattojärjestö Fertility Europe yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa. Lapsettomien yhdistys Simpukka on ollut mukana pelin suomentamisessa, markkinoinnissa ja koulutuksen tarjoamisessa opettajille. FActs!-peliä pelataan anonyymisti ja se kerää pelaajasta vain ikä- ja asuinpaikkatiedot. Fertility Europe hyödyntää pelin anonyymiä vastausdataa edunvalvontatyössään.

Suomessa peliä on jo pelattu tähän mennessä noin tuhat kertaa ja Euroopassa noin 10 000 kertaa (3/2025). Pelistä saadun datan perusteella tällä hetkellä hedelmällisyystietoisuuden taso on huonoin, kun pelaajilta kysytään hedelmällisen iän kestosta.

Pelistä saadut palautteet nuorilta ovat olleet erinomaisia. Peliä on pidetty kiinnostavana ja informatiivisena ja tieto hedelmällisyydestä on ollut erittäin tervetullutta. Peli on maksuton, ja pelistä on saatavilla myös materiaali opetuskäyttöön. Pelin avulla edistetään hedelmällisyystietoisuutta ja tuetaan kasvatustyötä Euroopassa.

3.2 Vahvistetaan hedelmällisyysneuvontaa ja -palveluita

Hedelmällisyysikäisten alle 35-vuotiaiden terveystarkastuksia ja muuta neuvontaa tulee lisätä. Ehkäisyneuvonnan lisäksi tarvitaan valtakunnallista neuvontaa hedelmällisyyteen vaikuttavista biologista edellytyksistä ja elämäntapojen vaikutuksista hedelmällisyyteen. Näin mahdollistetaan se, että kenenkään lapsitoiveet eivät jäisi toteutumatta ainakaan tietämättömyyden vuoksi. Luonnollinen paikka tämän tiedon tuottamiselle olisi tarjota hedelmällisyysneuvontaa osana perheneuvoloiden toimintaa. Lisäksi kutsuntaikäisten kohdalla armeijan kutsunnat voisivat olla tilaisuus tavoittaa nuorten ikäryhmä laajasti ja tarjota terveystarkastuksen ohella tietoa hedelmällisyydestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

3.3 Hedelmöityshoidot

Suomessa tulee edistää toimenpiteitä, jotka mahdollistavat lapsitoiveen toteutumisen ja lapsiperheellistymisen niille, jotka sitä toivovat. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi yhdenvertaiset mahdollisuudet hedelmöityshoitoihin perhemuodosta tai lapsettomuuden syystä riippumatta.

Kannatamme toimenpide-ehdotuksissa mainittua hedelmöityshoitolaian uudistamista, sukusolujen luovuttajan haittakorvausten korottamista sekä psykososiaalisen tuen kytkemistä automaattiseksi osaksi hedelmöityshoitoja.

Lisäksi haluamme nostaa esiin toimenpide-ehdotuksena ei-kaupallisen sijaissynnytyksen sallimisen ja siihen lainsäädännön kehittämisen. Tällä hetkellä esimerkiksi itsellisten miesten ja miesparien lapsiperheellistymisestä on tehty lähes mahdotonta, ja he joutuvat turvautumaan ulkomaisiin sijaissynnytyksprosesseihin lapsitoiveensa toteuttamiseksi. Sijaissynnytys mahdollistaisi myös kohduttomien ja kohtunsa menettäneiden naisten, toistuvia keskenmenoja kokevien ja tuntemattomasta syystä lapsettomien lapsitoiveen toteuttamisen.

Lapsettomien yhdistys Simpukka ry toteutti elo-syyskuussa 2024 kyselyn sijaissynnytyjärjestelyjä harkitseville, sijaissynnytyjärjestelyissä oleville sekä sijaissynnytyjärjestelyillä lapsen saaneille. Kyselyyn vastasi 57 henkilöä, joista 12 oli saanut lapsen sijaissynnytyjärjestelyillä, 4 oli sijaissynnytyksprosessissa ja 41 harkitsi tai oli harkinnut sijaissynnytyjärjestelyihin hakeutumista.

Kyselystä selvisi, että ulkomaisiin sijaissynnytyksprosesseihin lähdetään epävarmuuksista ja riskeistä huolimatta ja tuen tarve prosessissa on valtava. Järjestelyjen kustannukset ovat keskimäärin 100 000–200 000 euroa.

Tällä hetkellä sijaissynnytykset jäävät täysin yksin. Mahdollistamalla sijaissynnytyjärjestelyt Suomessa monia ulkomaisiin prosesseihin liittyviä riskejä voidaan ehkäistä ja entistä harvempi hakeutuu vaativaan prosessiin ulkomaille.

Lainsäädännön kehittäminen takaisi sijaissynnytykserheiden tarvitseman tuen ja neuvonnan. Sijaissynnytykserheiden neuvontaprosessi olisi samankaltainen kuin adoptioneuvontaprosessi, joka on Suomessa hyvin laadukkaaksi kehitetty ja johon on olemassa jo paljon hyviä käytäntöjä valmiina.

Miesten lapsiperheellistymisen mahdollisuuksia kaventaa vielä sijaissynnytyksiä enemmän se, että julkiset lapsettomuusklinit eivät hoida lainkaan kumppanuusvanhemmiksi ryhtyviä. Kumppanuusvanhemmuus on Suomessa yleisin tie vanhemmuuteen miespareille ja itsellisille miehille. Suomessa tulee huomioida yhdenvertaisesti kaikkien lasta toivovien mahdollisuus lapsiperheellistymiseen. Kumppanuusvanhemmuusjärjestelyillä lapsiperheellistyneet toteuttavat vanhemmuutta kumppaneina, mutta eivät ole keskenään rakkaussuhteessa. Kumppanuusvanhemmuusvalmennusta Suomessa tarjoaa Sateenkaariperheet ry.

Lahjasoluhoidojen avulla lapsiperheellistyminen on kasvava ja erityinen lapsiperheellistymisen tapa. Lahjasoluhoidoja edeltävässä lahjasoluneuvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen oikeuteen tietää taustansa ja oma tarinansa.

Lapsen edun turvaaminen on jo huomioitu hedelmöityshoitolaissa, mutta laki ei velvoita vanhempia kertomaan lapselle hänen biologisesta alkuperästään. Vanhemmilla ei siis ole oikeudellista velvoitetta edistää tämän tiedon saamista, mutta siihen kannustetaan, koska sillä on lapsen kehityksen kannalta suuri merkitys. Lapsen oikeus tietää taustansa ei tule olla vanhemman tai vanhempien kertomisen varassa, vaan tämän tulee olla kirjattuna lapsen tietoihin hänen syntymästään saakka.

Julkisen sektorin hedelmöityshoidoja on tärkeää kehittää ja resursseja tulee lisätä. Julkisen sektorin hedelmöityshoitoklinikoiden pitkät hoitojonot kertovat siitä, että julkisella sektorilla ei ole tarpeeksi resursseja toteuttaa hedelmöityshoidoja kasvavan tarpeen mukaisesti.

Naisen ikä vaikuttaa merkittävästi hedelmöityshoidojen vasteeseen, joten olisi tärkeää, että hoitoihin pääsisi nopeasti erityisesti iässä, jossa tiedetään hedelmällisyyden laskevan nopeasti. Hoitojen alkamisen pitkä odotusaika heikentää hoitojen onnistumista ja samalla tarkoittaa kalliimpien hoitomuotojen käyttämistä.

Hedelmöityshoidojen hoitojonot tulevat siis monin tavoin hyvin kalliiksi, sillä osalla hoitoihin hakeutuvista 40 vuoden ikäraja tulee täyteen hoitojonossa, eivätkä he pääse edes aloittamaan hoitoja. Osalla hoitovaste heikkenee, mitä kauemmin he odottavat hoitojen aloittamista ja niiden etenemistä. Ikä väijäämättä vaikuttaa hedelmällisyyteen.

Julkisen puolen hoitojen hitaus uuvuttaa monet lapsettomuushoitopolulla, mikä vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin ja työssäjaksamiseen. Lapsettomuushoidoja kokemattoman voi olla vaikeaa hahmottaa, että vaikka hoitojen ennuste olisi hyvä, voi hoitoprosessi tästä huolimatta kestää useita vuosia.

Julkisen puolen hoidot venyvät usein vuosien mittaisiksi odotusaikojen, väärälle päivälle osuneen ovulaation keskeyttämien hoitokierrosten, keskenmenojen ja niistä toipumisen, juhlapyhien sekä kesä- ja joulutaukojen vuoksi.

Hoitojen viivästyminen ja pitkään jatkunut hoitojen aiheuttama psyykinen kuorma voivat johtaa lapsitoiveesta luopumiseen. Tutkimusten mukaan jopa joka kolmas jättää hoidot kesken pettymysten vuoksi.

Eriyisen huomionarvoista on se, että suurin osa julkisen sektorin lahjasoluhoidoihin hakeutuvista on itsellisesti lasta toivovia (70 %) ja toiseksi suurin ryhmä on sateenkaariparit (25 %). Toimenpide-ehdotus, jossa ehdotetaan sukusolujen luovuttajan haittakorvausten korottamista on kannatettava, koska tämä voi osaltaan vaikuttaa halukkuuteen luovuttaa sukusoluja ja näin ollen mahdollistaa entistä useammalle pääsyn lahjasoluhoidoihin. Huomionarvoista kuitenkin on, että myös sukusolujen luovutusten vastaanottaminen vaatii klinikalla resursseja siinä missä hoitojen tarjoaminen.

Toimenpide-ehdotuksissa mainitaan hedelmöityshoitoja saavien psykososiaalisen tuen vahvistaminen. Lapsettomien yhdistys Simpukka kannattaa ehdottomasti psykososiaalisen tuen tarjoamista automaattisena osana lapsettomuushoitoja.

Simpukka ry toteutti joulukuussa 2021 kyselyn, jolla selvitettiin lapsettomuushoitoja läpikäyvien tuen tarpeita ja psykososiaalisen tuen toteutumista osana hoitopolkua Suomessa. Kyselyyn vastasi 419 lapsettomuushoidoissa kahden viime vuoden aikana ollutta henkilöä. Vastaukset osoittavat yksiselitteisesti, että psykososiaaliselle tuelle on kipeä tarve eikä sitä ole riittävästi tarjolla. Vastaajista yhteensä 77 prosenttia ilmoitti, että tukea oli saatavilla erittäin huonosti (47 %) tai huonosti (30 %).

Valtaosa ilmoitti, että lapsettomuuden ja hoitojen psykososiaalisia vaikutuksia ei otettu hoitojen aikana puheeksi ollenkaan (46 %) tai ne otettiin puheeksi vain harvoin (33 %). Vastaajista 89 prosenttia ilmoitti, että olisi tarvinnut hoitojen aikana tukea. Sadasta lapsettomuushoidoissa käyvästä henkilöstä vain kahdeksan oli saanut tarvitsemaansa apua. Tuen puuttuminen vaikuttaa tuen tarpeen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Psykososiaalisen tuen tulee kuulua automaattisesti lapsettomuuden hoitopolkuun koko maassa ja hoitojen joka vaiheessa. Tukea tulee tarjota, vaikka hoidossa olevat eivät sitä osaisi tai uskaltaisi itse pyytää.

Lopuksi haluamme nostaa esiin sen, että hedelmöityshoidoihin käytetyt julkiset varat eivät ole vain kuluerä. Tutkimusten mukaan hedelmöityshoidoihin sijoitetut julkiset varat maksavat itsensä syntyvän lapsen muodossa 8,5-kertaisesti takaisin. Oikea-aikaisesti hedelmöityshoidoihin pääseminen on hoitovasteen näkökulmasta tehokasta resurssien käyttöä ja sen tiedetään lisäävän työssä jaksamista ja tukevan mielenterveyttä. Lapsettomuus on yksi aikuisiän suurimmista kriiseistä. Kriisien pitkittyminen voi aiheuttaa masennusta ja vaikuttaa työkykyyn ja sen seurauksena voi olla pitkittyneitä sairauslomia. Psykososiaalisen tuen tarve on suuri, mikä pitäisi nähdä automaattisena osana lapsettomuushoitopolkua.

4.1 Tuetaan nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyttä

-

4.2 Tarjotaan suosituksia nuorten aikuisten ruutuajan määrään ja laatuun

-

4.3 Tarjotaan tukea nuorten aikuisten parisuhteisiin

Lapsettomuus ja parisuhde kietoutuvat yhteen, kun lasta toivotaan yhdessä pariskuntana. Lapsettomuus kriisi voi olla kriisi myös parisuhteelle. Lapsettomuus on pareille kutsumaton vieras, joka järkyttää parin keskinäistä suhdetta ja suhdetta muihin ihmisiin. Erityisesti lapsettomuus kriisin akuuteimmassa vaiheissa voimavaroja parisuhteen hoitoon voi olla erittäin vähän, ja kuten muistiossa todetaan, suomalaisten nuorten parisuhteet päätyvät yleisesti aikaisempaa useammin eroon. Haasteet parisuhteessa vaikuttavat myös lapsitoiveiden siirtämiseen.

Lapsettomien yhdistys Simpukka tarjoaa lapsettomuus kriisiin vertaistukea. Monille apu löytyykin muiden lapsettomien kanssa kokemuksien jakamisesta. Kuitenkin useat parit hyötyisivät ammattimaisesta tuesta, jota on Simpukkaan tulleiden yhteydenottojen erittäin vähän saatavilla. Erityisen vaikeaa ammattimaisen avun piiriin pääsemisellä on kokemustemme mukaan pareilla, joilla ei ole lapsia. Kannatamme kolmannen sektorin tarjoamien parisuhteiden tukipalvelujen vahvistamista sekä nuorten lapsettomien aikuisten mahdollisuutta hakea tukea parisuhteita koskeviin ongelmiin osana lakisääteistä kasvatus- ja perheneuvontapalvelua ja muualla palvelujärjestelmässä. Tämä edellyttää sosiaali- ja terveysalan järjestöjen resurssien turvaamista.

5.1 Nostetaan koulutustasoa ja helpotetaan opiskelun ja vanhemmuuden yhteensovittamista

-

5.2 Vahvistetaan työllisyyttä sekä tasa-arvoa ja perheystävällisyyttä työelämässä

Tahattomasti lapsettomat kokevat työelämässä syrjintää sekä lapsettomuuden että lapsettomuushoidoissa käymisen vuoksi. Lapsettomuus kokemuksen ja -hoitojen psyykinen ja fyysinen kuormitus vaikuttavat jaksamiseen kokonaisvaltaisesti. Tahaton lapsettomuus ja lapsettomuushoitojen läpikäynti vaikuttavat työkykyyn ja urasuunnitelmiin. Lapsettomuushoitojen vaikutukset talouteen luovat painetta myös työssäkäyntiin.

Yksi keskeinen ongelma lapsettomuushoitoja tarvitsevalle työntekijälle ovat epäselvät ja toisistaan poikkeavat työnantajakohtaiset sairauslomakäytännöt. Joidenkin työehtosopimusten mukaan työntekijälle ei makseta sairausajan palkkaa työkyvyttömyyttä aiheuttavien lapsettomuushoitojen ajalta. Lisäksi lapsettomuushoidoissa käyvien on usein välttämätöntä kertoa työpaikallaan hoidoista, jotta tarvittavat vapaat järjestyvät. Työpaikoilla saattaa olla ymmärtämättömyyttä lapsettomuushoitoja kohtaan, mikä voi ilmetä esimerkiksi työajan joustojen epäämisinä. Tämä asettaa lapsettomuushoidoissa käyvät eriarvoiseen asemaan muiden lasta toivovien kanssa ja altistaa pahimmillaan epäasialliselle kohtelulle.

Lapsettomuus ja hoidot vievät paljon tilaa elämästä ja ajatuksista sekä kuormittavat taloudellisesti ja psyykkisesti. Hoitoihin liittyvä epävarmuus vaikuttaa luonnollisesti turvallisuudentunteeseen ja kokemukseen oman elämän hallinnasta.

Työelämässä tulee olla mahdollista huomioida työn ja lapsettomuushoitosten yhdistäminen ja tukea työssä jaksamista. Työelämän joustot ja psyykinen turvallisuus puolestaan lisäävät turvallisuuden tunnetta ja työssä jaksamista. Työn ja lapsiperheellistymisen yhteensovittaminen tulee tehdä mahdollisemmaksi. Lapsettomuushoidot on rinnastettava raskauteen tasa-arvoilaisissa, ja niitä on koskettava samanlainen syrjinnän kieltävä lainsäädäntö kuin raskautta.

6.1 Vahvistetaan odottavien vanhempien, synnyttäneiden ja vauvaperheiden tukea

Tahattoman lapsettomuuden ja pitkän lapsitoiveen tiedetään vaikuttavan vanhemmuuteen niin, että vanhemmuus on tietoisempaa. Tahaton lapsettomuus on monelle hyvin rankka kokemus. Vanhemmat ovat tuoneet esiin, että tämä kokemus auttaa jaksamaan aika-ajoin rankkaakin lapsiperhearkea, kun muistaa kuinka pitkä ja toiveiden täyttämä matka vanhemmuuteen on kuljettu.

Tahaton lapsettomuus ja lapsen kauan toivominen eivät kuitenkaan saisi estää vanhempaa tuntemasta väsymystä tai pyytämästä apua arkeensa. Monet lapsettomuuden jälkeen vanhemmaksi tulleet saattavat tuntea syyllisyyttä ja ristiriitaisia tunteita, kun lapsiperhearkea tuntuu raskaalta ja väsyttävältä.

Tutkimusten mukaan tahattoman lapsettomuuden kokemus voi näkyä vanhemmuuden ylisuorittamisena. Pitkän odotuksen jälkeen lapsen saaneet vanhemmat vaativat itseltään paljon, eivätkä he helposti hae tukea omaan jaksamiseensa. Tämä puolestaan voi johtaa uupumiseen ja perheiden hyvinvoinnin heikkenemiseen. Tämän vuoksi on tärkeää tarjota vanhemmille tukea ja apua lapsen syntymän jälkeen. Tuen tulee olla helposti saatavilla esimerkiksi neuvolajärjestelmän kautta.

Muistiossa todetaan, että Suomessa on valmisteilla keskenmenojen Käypä hoito -suositus. Tämä tulee saada kuntoon viipymättä. Käypä hoito -suositus ei kuitenkaan tule valmistumisensa jälkeenkään takaamaan sitä, että keskenmenon kokeneet saavat valtakunnallisesti tarvitsemaansa apua ja tukea kokemuksen käsittelyyn.

Terveystieteiden ammattilaisten vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä osaamista keskenmenokokemuksen vaikutuksista tulee vahvistaa. Tämän tiedetään edistävän keskenmenon kokeneiden toipumista henkisesti ja fyysisesti kuormittavasta kokemuksesta. Hyvä toipuminen voi vaikuttaa ratkaisevasti jopa ihmisen elämäntapaan, esimerkiksi se vahvistaa halua jatkossakin tavoitella lapsitoivetta.

Tällä hetkellä toistuvia keskenmenoja kokevien alkuraskautta ei seurata julkisella sektorilla tavallista tiheämmin eikä tilannetta parantavaa läikehoitoa anneta. Yksityisellä sektorilla näitä palveluita on mahdollista saada, ja tiedetään, että näiden palveluiden ansioista raskauden päättymisen lapsen syntymään on ollut mahdollista. Tämä voisi tutkimusten mukaan estää vuosittain noin 580 tarpeetonta keskenmenoa.

Simpukan keskenmenokyselyyn (N=761) vastanneista joka viides oli luopunut lapsitoiveestaan keskenmenon huonon hoidon vuoksi. Toistuvat keskenmenot vaikuttavat niin, että hedelmöityshoitoja ei jatketa, jolloin ensimmäinen tai toinen lapsi jää syntymättä, vaikka tätä on hartaasti toivottu. Tämä on kestävämpiä kuin ihmillisesti kuin Suomen syntyvyystilanteen näkökulmasta. Keskenmenon hoidosta säästäminen tulee hyvin kalliiksi, sillä menetämme huonon hoidon vuoksi valtavan määrän potentiaalisia lapsia ja kustannuksia tulee siitä, että hedelmällisessä iässä olevien henkilöiden työ- ja toimintakyky heikkenee.

Toimenpide-ehdotuksissa todetaan, että kehitetään kansallisesti yhdenmukaisia sisältöjä synnytys- ja perhevalmennusten toteuttamiseen.

Lapsettomien yhdistys Simpukka tarjoaa synnytysvalmennusta tahatonta lapsettomuutta kokeneille pariskunnille, kumppanuusvanhemmille ja itsellisille odottajille. Kyseessä on Suomessa ainut synnytysvalmennus, joka huomioi tahattoman lapsettomuuden kokemuksen ja perheiden monimuotoisuuden.

Valmennus toteutetaan etänä kahdessa osassa: 1. Synnytykseen valmistautuminen ja vauvan syntymän jälkeinen aika ja 2. Synnytyksen fysiologia, synnytyksen kulku kotona ja sairaalassa, lääkkeettömät ja lääkkeelliset kivunlievitysmenetelmät sekä ensihetket vauvan kanssa.

Simpukan synnytysvalmennuksen on suorittanut neljän vuoden aikana 500 odottajaa. Osallistujien palautteiden perusteella synnytysvalmennus on koettu erittäin hyödylliseksi. Simpukan synnytysvalmennus validoi raskasta lapsettomuuskokemusta, joka ei häviä raskauden myötä, ja valmistaa turvalliseen synnytykseen ja vanhemmuuteen. Valmennus on vahvistanut osallistujien myönteistä suhtautumista synnytykseen ja auttanut luottamaan itseensä ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin synnytyksen lähestyessä sekä itse synnytyksessä.

Muistiossa todetaan, että hyvä synnytysvalmennus voi tutkitusti vähentää synnytyksessä tarvittavien toimenpiteiden määrää ja synnytyspelkoa.

Kun synnytyskokemus on hyvä ja siihen on saanut tukea, ihmiset uskaltavat lähteä edistämään toisen ja kolmannen lapsen toivetta. Kuten muistiossakin todettiin, huono synnytyskokemus vähentää tutkimusten mukaan todennäköisyyttä saada seuraava lapsi.

Lisäksi Simpukan Helminauha-toiminnassa tarjotaan perhevalmennusta ja kaikille avointa verkkovalmennusta lahjasoluhoidojen avulla lapsen saaneille vanhemmille, nais-miespareille, itsellisille naisille ja sateenkaariperheille. Perhevalmennuksiin on osallistunut 450 lahjasolulapsen vanhempaa.

Perhevalmennuksessa lahjasoluperheiden vanhemmille tuotetaan tietoa lahjasolutaustasta lapselle puhumisen teemoista, jotta lahjasolulapset saavat kasvaa tietoon taustastaan koko elämänsä ajan. Valmennuksessa työstitetään myös vanhemmuuteen ja lahjasoluhoidoilla lapsiperheellistymiseen liittyviä teemoja. Vanhemmat saavat tutkittua tietoa ja mahdollisuuden käsitellä lahjasoluhoidoilla lapsiperheellistymiseen liittyviä erityiskysymyksiä vertaisten kesken. Kaikki valmennuksen käyneet ovat kokeneet sen vahvistaneen valmiuksia puhua lapselle hänen lahjasolutaustastaan ja tarjonneen tukea vanhemmuuteen.

Lahjasoluhoidoilla lapsiperheellistyminen on kasvava lapsiperheellistymisen tapa. Yhä suuremmalla osalla lapsiperheellistyvistä on taustallaan tahattoman lapsettomuuden kokemus. On ensiarvoisen tärkeää, että Suomessa on tarjolla perhevalmennusta lahjasoluperheille sekä synnytysvalmennusta, joka huomioi tahattoman lapsettomuuden kokemuksen ja monimuotoiset lapsiperheellistymisen tavat. Simpukalla on näiden kohderyhmien tukemiseen olemassa hyvin vaikuttavat toimintamuodot sekä pitkä kokemus ja vahva osaaminen.

6.2 Kehitetään vanhemmuuden ja arjessa jaksamisen tuen palveluita

-

7.1 Huolehditaan lapsiperheiden etuuksien riittävästä tasosta ja selvitetään taloudellisia kannustimia lapsensaannin aikaistamiseksi

-

7.2 Seurataan ja kehitetään perhevapaiden ja lastenhoidon tukien järjestelmää

-

8 Muut huomiot ja mahdolliset ehdotukset lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi

Viimeaikaiselle syntyvyyden laskulle ei ole yhtä selkeää syytä eikä siten ole löydettävissä helppoja keinoja kohentaa syntyvyyttä. Silti lukuisia keinoja on olemassa, mutta niiden toteuttaminen vaatii taloudellisia panostuksia ja jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen tiedostamista ja hyödyntämistä.

Taloudelliset panostukset syntyvyyden edistämiseksi kuitenkin kannattavat. Kuten jo aiemmin on todettu, tutkimusten mukaan hedelmöityshoitoihin sijoitetut julkiset varat maksavat itsensä syntyvän lapsen muodossa 8,5-kertaisesti takaisin. Oikea-aikaisesti hedelmöityshoitoihin pääseminen on hoitovasteen näkökulmasta tehokasta resurssien käyttöä, ja sen tiedetään lisäävän työssäjaksamista ja tukevan mielenterveyttä.

Hedelmällisyysterveyteen vaikuttavista tekijöistä oikea-aikaisesti tiedon saaminen auttaa tekemään omaa lapsitoivetta tukevia valintoja mutta on myös kustannustehokasta ennaltaehkäisytyötä.

Kuten jo alussa totesimme, Lapsettomien yhdistys Simpukka on Suomen ainut tahattoman lapsettomuuden asiantuntijaorganisaatio, joka tukee juuri heitä, jotka lapsia erityisesti toivovat. Tiedetään, että hedelmällisessä iässä olevat toivovat edelleen kahta lasta, mutta yhteiskunnassamme on tekijöitä, jotka estävät tämän toiveen toteutumista.

Olemme tässä lausunnossa esittäneet lukuisia jo käytössä olevia tai helposti käyttöön otettavia käytännön toimenpiteitä, joiden avulla tuetaan lasta toivovien lapsiperheellistymistä. Näiden toimien ylläpitäminen tai käyttöön ottaminen vaativat resursseja, mutta niihin laitettut panostukset maksavat itsensä yhteiskunnalle moninkertaisesti takaisin.

Savio Piia
Lapsettomien yhdistys Simpukka ry